

Prikaz knjige:
*Roditeljski stilovi vaspitanja i dječije kompetencije na
predškolskom uzrastu*

Jelena VIDOJEVIĆ*
JPU Dječiji vrtić Gacko, Gacko, Bosna i Hercegovina

Šindić, A. (2010). *Roditeljski stilovi vaspitanja i dječije kompetencije na predškolskom uzrastu*. Banjaluka: XBS Banjaluka, Laktaši: Grafomark. 25 cm, 254 str. ISBN: 978-99955-32-05-5

Publikacija autora prof. dr Aleksandre Šindić, objavljena je 2010. godine, a izdavač je XBS Banjaluka, Laktaši: Grafomark.

Knjiga ima 254 strane i sadržajno je podijeljena na osam poglavlja, pored *Literature*, *Indeksa imena*, *Indeksa pojmova* i *Priloga*, koji se nalaze na kraju knjige sa jasnim opisom. Početak knjige je obilježen posvetom, nakon čega je prikazana pjesma o vaspitanju djece, američke autorke Doroti Lou Noulte (Doroty Law Nolte), „*Djeca uče ono s čime žive*”. Sadržaj detaljno navodi popis poglavlja i njihovih naslova i podnaslova, a nakon svih poglavlja naveden je spisak korišćene *Literature*, koja je uglavnom pisana na srpskom jeziku uz manji broj referenci napisanih na engleskom, hrvatskom i bosanskom jeziku, a korišćen je i dovoljan broj autocitata. Kraj knjige obilježio je *Prilog*, sa Anketnim upitnikom za roditelje i instrumentima korišćenim u istraživanju.

U *Uvodu*, kao prvom poglavlju, autorka najprije opisuje značaj dječijih prava, navodeći pravo na mišljenje, slobodno izražavanje, informisanost, čast i ugled, te da se svaka vrsta zlostavljanja isključuje. Iako je odrastanje djeteta uslovljeno brojnim faktorima, autorka ističe da najdirektniji uticaj na predškolsko dijete imaju roditelji i njihova međusobna interakcija kao i da odrastanje djece zavisi i od djetetovih ličnih karakteristika, gdje je fokus na samom temperamentu djeteta kao urođenoj tendenciji. Takođe, navodi i inteligenciju kao veoma važan faktor za razvoj kognitivnih kompetencija i uopšte cjelokupnog razvoja ličnosti, smatrajući je stabilnom na uzrastu od šest godina. Pošto je za formiranje uspješne ličnosti neosporan značaj

* Jelena Vidojević, jelenavida123@gmail.com

roditeljstva, ranog učenja i iskustva djeteta, najveća pažnja ove publikacije su roditeljski uticaji na dijete predškolskog uzrasta proučavajući ih putem vaspitnih stilova, te podsticanja ranog učenja djece od strane njihovih roditelja sagledanih putem modela kompetencija XXI vijeka. Na osnovu svega navedenog bitno je istaći da je autorka imala za cilj da utvrdi povezanosti između različitih roditeljskih stilova i podsticanja razvoja dječijih kompetencija.

U drugom poglavlju, *Roditeljstvo*, autorka ističe da se značajem roditeljstva treba ozbiljnije pozabaviti, jer dobrim dijelom od roditelja zavisi kakav će čovjek dijete postati. Ovo poglavlje se odnosi na važne segmente roditeljstva od kojih je prvi *pojam roditeljstva*, tj. doživljaj roditeljstva koji zavisi od porodičnih vrijednosti, koje je pojedinac razvio kod sebe kao i od individualnih dječijih osobina. Istaknut je veliki značaj *majčinstva i očinstva*, pri čemu od majke najviše zavisi uspostavljanje djetetove brige o sebi i izgradnja samog identiteta, dok je očeva uloga više usmjerena na igru, rješavanje problema, podsticanje samostalnosti i uključivanje u svijet izvan porodice. Autorka navodi činjenicu da se obrazovanje majke više bave svojom djecom, jer su svjesnije važnosti vaspitanja i kvaliteta vremena provedenog sa djecom, dok *zaposlenost majki* nije bitan faktor pri određivanju kvaliteta majčinstva. Kao veoma složeno osjećanje ističe *roditeljsku ljubav* prema djetetu koja se ogleda u kvalitetu, intezitetu i primjerenosti ljubavi, te načinu na koji se ona ispoljava. Na samom kraju poglavlja istaknut je značaj odnosa na relaciji *roditelj-dijete*, putem vaspitnih stilova, kao bitan faktor u razvoju djeteta.

Treće poglavlje, *Roditeljski stilovi vaspitanja*, predstavljaju stav koji roditelji imaju u vaspitanju djece, utičući vaspitnim stilom na razvoj djeteta, njegove ličnosti i sposobnosti. Na osnovu navoda mnogih autora koji na različite načine definišu stilove vaspitanja, autorka opisuje najpoznatije klasifikacije vaspitnih stilova koji se najviše upotrebljavaju pri pedagoškim, psihološkim i defektološkim izučavanjima. Takođe, autorka u svojoj publikaciji ističe značaj *mercedes modela*, autora Zorana Milivojevića i saradnika, razlikujući optimalni vaspitni stil, pretjerano socijalizirajući, razmažujući vaspitni stil, prezaštićujući vaspitni stil, zanemarujući vaspiti stil i zlostavljajući vaspitni stil. Autorka je Milivojevićev model vaspitnih stilova proširila što joj je poslužilo da osmisli model formi vaspitnih stilova u zavisnosti od toga koliko roditelj ostvaruje uslove koji djetetu omogućavaju da postane socijalizovano koji proizilazi iz podjele vaspitnih stilova:

- *Nedovoljno socijalizujući roditeljski stil vaspitanja* (nedostatak adekvatne uslovne ljubavi iskazane putem uslovljene pozitivne pažnje);
- *Optimalno socijalizujući roditeljski stil vaspitanja* (uslovljena pažnja i pozitivna bezuslovna ljubav iskazana bezuslovnom pozitivnom pažnjom);
- *Pretjerano socijalizujući roditeljski stil vaspitanja* (nedostatak bezuslovne ljubavi).

Druga tipologija roditeljskih stilova vaspitanja koncipirana je udružujući forme roditeljskih stilova vaspitanja polazeći od pažnje i njenog predznaka (pozitivna, ugodna i negativna, neugodna) i stepena uslovljenosti pažnje (bezuslovna i uslovna), koristeći model vaspitnih stilova roditelja zavisno od adekvatnosti vezivanja koji obuhvata:

- Nedovoljno vezujući vaspitni stil;
- Optimalno vezujući vaspitni stil;
- Pretjerano vezujući vaspitni stil.

Četvrto poglavlje, *Kompetencije djece predškolskog uzrasta*, autorka potkrepljuje svojim i tvrdnjama drugih autora gdje su došli do opšteg zaključka da kompetencije podrazumijevaju sposobnosti, znanja i vještine koje su osobi neophodne za dalji razvoj, pri čemu na razvoj kompetencija na predškolskom uzrastu utiču brojni faktori od kojih najvažniji uticaj ima roditeljstvo. Autorka je izvela model razvijanja kompetencija za predškolski uzrast, uzimajući u obzir njihove mogućnosti, interesovanja, iskustva i znanja. Zaključak je da za razvoj pomenutih kompetencija na predškolskom uzrastu važnu ulogu ima porodica, kao prvo dječije okruženje, pri čemu se kod djece razvija emocionalnost kao i socijalne kompetencije i uspostavlja njihova zdrava socijalizacija. Roditelj kroz igru, razgovor, čitanje priča indirektno stimuliše kognitivni razvoj i djeluje na dječiju pažnju i interesovanje, izazivajući spontanu motivaciju za usvajanje određene vrste saznanja kao i potrebu za kretanjem, što doprinosi unapređenju zdravlja i razvijanju radnih navika.

Peto poglavlje publikacije, *Opšte vaspitne metode i sredstva*, autorka potkrepljuje lepezom raznovrsnih opštevaspitnih metoda i sredstava koje roditelji i vaspitači koriste prilikom vaspitanja djece. Kao opštevaspitne metode navodi persuzaciju (ubjeđivanje i uvjeravanje), vježbanje i navikavanje, podsticanje i sprečavanje, davajući i pregled sredstava vaspitnog rada koja se koriste za pojedine metode. Obzirom da je fokus publikacije predškolsko

dijete, autorka je navedenim metodama vaspitnog rada pridružila najupotrebljavanija sredstva vaspitnog rada sa djecom predškolskog uzrasta koja se na primjeren i adekvatan način koriste pri samom vaspitanju te djece.

Šesto poglavlje, *Istraživanje*, odnosi se na metodologiju istraživanja jasno uvodeći čitaoca u problem i predmet istraživanja, značaj, cilj i zadatke istraživanja, sa detaljnim opisom varijabli u istraživanju kao i postavljene istraživačke hipoteze, metode, tehnike i instrumenti korišćene u istraživanju kao i populaciju i uzorak istraživanja. *Problem* istraživanja publikacije odnosi se na testiranje modela roditeljskih stilova vaspitanja, opštevaspitnih metoda i sredstava kao i na uticaj roditelja na razvoj kompetencija za XXI vijek djece predškolskog uzrasta obzirom na roditeljski stil vaspitanja, dok je *predmet* istraživanja orjentisan i usmjeren na roditeljske uticaje na razvoj kompetencija djece predškolskog uzrasta razmatrane putem roditeljskog stila vaspitanja, kao i putem vaspitnih metoda i sredstava. *Cilj* istraživanja je bio utvrđivanje roditeljskih uticaja na razvoj kompetencija za XXI vijek djece predškolskog uzrasta putem vaspitnih stilova roditelja. *Populaciju* čine roditelji djece predškolskog uzrasta, od četiri do sedam godina, koji su pohađali banjalučke vrtiće, a istraživanje je sprovedeno 2008. godine u 17 vrtićkih grupa. Djeca čiji su roditelji anketirani u ovom istraživanju su srednjeg i starijeg predškolskog uzrasta.

U okviru sedmog poglavlja, *Realizacija istraživanja*, autorka donosi zaključke istraživanja. Namjera ovog istraživanja je utvrditi uticaj roditelja na razvoj kompetencija za XXI vijek djece predškolskog uzrasta putem ispitivanja roditeljskih vaspitnih stilova. Evidentno je da je najveća zastupljenost forme demokratskog vaspitnog stila, zatim kongruentnog i uravnoteženog vaspitnog stila, dok je zastupljenost ostalih stilova mnogo manja od ova tri. Rezultati ukazuju da roditelj koji podstiče razvoj svih vrsta kompetencija upotrebljava sve opštevaspitne metode, tj. hvali, kritikuje i kažnjava svoje dijete utičući pozitivnije na razvoj kompetencija djece. Iako mnoga istraživanja ukazuju na činjenicu da pol djeteta i pol roditelja bitno utiču na formiranje vaspitnog stila roditelja, nije utvrđena statistički značajna povezanost ovih faktora. Dobijeni rezultati ukazuju da postoji statistički značajna povezanost između reda rođenja djeteta i zastupljenosti nedovoljno, odnosno pretjerano vezujućeg vaspitnog stila odnosno nedovoljno vezivanje roditelj češće ostvaruje sa svakim sledećim djetetom nego sa prvorođenim, dok elemente pretjeranog vezivanja susrećemo kod roditelja sa kasnije rođenom djecom. Autorka naglašava da školovaniji roditelj posjeduje svijest o važnosti ranog vaspitanja i njegove uloge u prvim godinama djetetovog

života. Na kraju ovog poglavlja bitno je istaći da roditelj koji u većoj mjeri primjenjuje vaspitne metode kao što su persuazija, podsticanje, vježbanje i sprečavanje uspješnije kažnjava, kritikuje i hvali svoje dijete, tj. ima šansu veće efikasnosti primjene opštevaspitnih sredstava.

Zaključci istraživanja, u okviru posljednjeg osmog poglavlja daju jasnu sliku o roditeljskim stilovima vaspitanja i dječijim kompetencijama za XXI vijek djece predškolskog uzrasta, ukazujući na statistički značajne povezanosti između njih. Autorka ističe da je za uspješno roditeljstvo potrebna roditeljska ljubav, koju roditelj treba djetetu da pokazuje, te u približnom obimu da pruža kako uslovnu tako i безусловnu ljubav, kako se na starijem uzrastu ne bi manifestovale posljedice vezane za adekvatnu socijalizaciju. Zaključak je da postoji statistički značajna povezanost između nivoa zastupljenosti vaspitnih stilova roditelja i učestalosti primjene opštevaspitnih metoda, te nedovoljno i pretjerano vezujući stil vaspitanja ne pruža optimalne uslove za adekvatno vaspitanje. Rezultati ukazuju na zanimljiv zaključak da roditelji koji optimalno socijalizuju dijete, češće od drugih roditelja dijete ubjeđuju, uvjeravaju i motivišu, a roditelji koji pretjerano socijalizuju dijete preferiraju vaspitne metode sprečavanja i vježbanja kao i navikavanja, dok oni roditelji koji nedovoljno socijalizuju svoje dijete nedovoljno upotrebljavaju ova vaspitna sredstva. Takođe je zaključak da obrazovaniji roditelji djetetu obezbjeđuju podsticajnu okolinu utičući na razvoj sposobnosti, pridavajući veliki značaj vaspitanju, samom kvalitetu vaspitanja formirajući uspješnije vaspitne stilove.

Monografija *Roditeljski stilovi vaspitanja i dječije kompetencije na predškolskom uzrastu*, predstavlja dargocjeno štivo namjenjeno studentima, istraživačima, vaspitačima, svim onim profesionalcima koji se u svojoj praksi bave djecom i njihovim razvojem kao i roditeljima koji su u samom fokusu ove publikacije. Osim što jasno informiše čitaoce o zastupljenosti roditeljskih stilova vaspitanja i dječijih kompetencija za XXI vijek, čiji razvoj umnogome zavisi od roditeljskih uticaja, autorka šalje jasnu poruku o značaju roditeljstva u ranom djetinjstvu, odnosno djece predškolskog uzrasta jer upravo taj period predstavlja temelj cjeloživotnog učenja djeteta.